

Urfa yakınlarında Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem Yerleşimler

Göbekli Tepe

Yerleşim, Yukarı Mezopotamya'da yer alan Şanlıurfa ilinin kuzeydoğusunda yer almaktadır. Urfa'ya 15 km. mesafede ve Germuş sıradağlarının en yüksek tepesinde, Harran Ovasına hakim bir konumdadır. İstanbul ve Chicago Üniversiteleri'nden karma bir ekibin 1960'lı yıllarda bu bölgede yaptıkları yüzey araştırmalar sırasında saptanan Göbekli Tepe'deki arkeolojik kazılara 1995 yılında H. Hauptmann başkanlığında başlandı ve daha sonra K.Schmidt tarafından sürdürüldü.

Bugüne kadar yapılan kazılarda III yapı katının varlığı saptanmış .

I. Yapı katı; Neolitik Çağ sonrasına ait. Bu tabakada Ortaçağ'dan günümüze kadar birçok dönemin malzemesine karışık olarak rastlamak mümkündür.

II Yapı katı; Çanak Çömleksiz Neolitik B (İlk-Orta) , Tepenin üst kesimiyle sınırlı. Arslan Payeli dikdörtgen yapı bu evreye ait.

III.Yapı katı; Çanak Çömleksiz Neolitik A / B . Yerleşimin güney yamacındaki büyük çöküntünün merkeziyle sınırlı ve çapları 10 m ile 30 m. arasında değişen yapılar var. A-D yapıları bu evreye ait ve yapıların en belirgin öğeleri T biçimli monolit dikilitaşlardır. Yapılar, büyük bir olasılıkla PPNA döneminin geç evrelerine tarihlenmektedir.. Ağırlıkları yaklaşık 10 tona kadar çıkan dikilitaşlar mekanların ortasında ve çevresindeki duvarda yer almaktadır. Dikili taşların çoğu yılan, tilki, boğa, yabandomuzu, ceylan ve turna gibi hayvanların betimlendiği bezemelerle kaplıdır

Klaus
Schmidt

Resim 23: Şimdiye kadar sadece Göbekli Tepe'den bilinen kireçtaşından yapılmış büyük halka. İşlevinin ne olduğu hâlâ bilinmemektedir.

Resim 24. Göbekli Tepe'deki büyük boyutlu buluntular taş bahçesinde toplanıp belgelenmektedir.

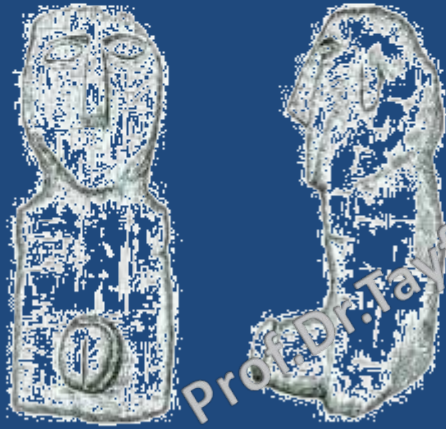

Resim 25: Göbekli Tepe'deki ilk arazi çalışmasının daha ilk gününde, sürün-
gen benzeri bir hayvanın (uzunluğu 81 cm) yüksek kabartması bulunmuştu.

Prof. Dr. Tayfun Yıldıırım © Telif Hakkı Korunan Eser

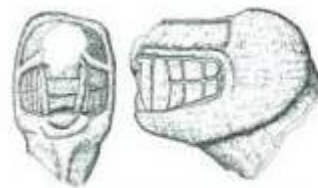
Resim 28: Kireçtaşı insan başı. Üstten, yan ve alttan görünüşler. Başın ortasında bir delik ve ortasında bir çukurluk vardır. Başın ortasında bir çukurluk vardır. Başın ortasında bir çukurluk vardır.

Resim 29: Kireçtaşı insan başı. Üstten, yan ve alttan görünüşler. Başın ortasında bir delik ve ortasında bir çukurluk vardır. Başın ortasında bir çukurluk vardır. Başın ortasında bir çukurluk vardır.

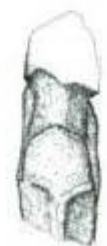
Kireçtaşı insan başı

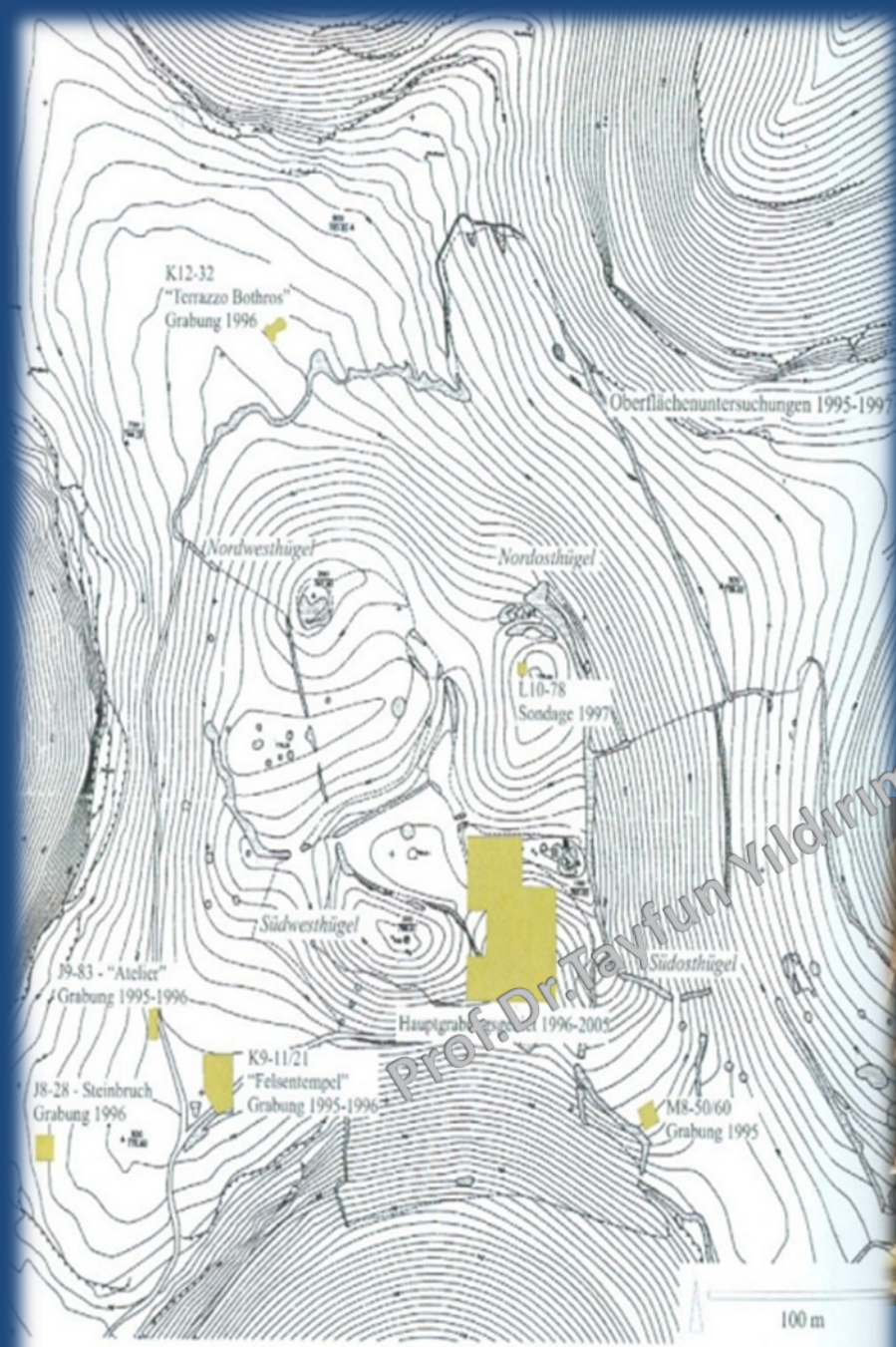

167

Resim 29: Kireçtaşı insan başı. Üstten, yan ve alttan görünüşler. Başın ortasında bir delik ve ortasında bir çukurluk vardır. Başın ortasında bir çukurluk vardır. Başın ortasında bir çukurluk vardır.

Resim 30: Yüksek aranda takrip edilmiş Arykeld, bir insan başı üstünde oturan bir kuş görünümünde (yüküklüğü 40 cm).

Resim 31: Göbekli Tepe'nin topografik planı.

Resim 48: Göbekli Tepe'de bulunan El-Khaim, Helwan, Nembrik ve Byblos uçları. Öncül formlar olarak kabul edilen bu buluntular, Çanak Çömleksiz İlk Neolitik (PPN A) tabakalarının tarihlenmesini sağlamıştır.

BYBLOS OK UCU
Küçükten Göbekli Tepe
MNH 10/4/102-1000
Germany
L: 4.3 cm, G: 1.5 cm, K: 0.8 cm
Drawing No: G17/11/16

BYBLOS OK UCU
Küçükten Göbekli Tepe
MNH 10/4/102-1000
Germany
L: 4.3 cm, G: 1.5 cm, K: 0.8 cm
Drawing No: G17/11/16

BYBLOS OK UCU
Küçükten Göbekli Tepe
MNH 10/4/102-1000
Germany
L: 4.3 cm, G: 1.5 cm, K: 0.8 cm
Drawing No: G17/11/16

BYBLOS OK UCU
Küçükten Göbekli Tepe
MNH 10/4/102-1000
Germany
L: 4.3 cm, G: 1.5 cm, K: 0.8 cm
Drawing No: G17/11/16

Taş ocağı ve işlikler

Resim 34: Göbekli Tepe platosunda Taş Ocağı'nın taşları ile işlenen katalağın restorasyonu. megalitik taşın çalıştırılması amacıyla, katalağın taşları kullandıkları için, burada bir dizi arkeolojik kazılar yapılmıştır. Tam olarak bitirilmemiş, kırılmış

Resim 35: Tepenin batı kenarındaki işlik buluntusu; kireçtaşı levhaları mimari parça ve heykel olarak çalışılmış. Soldan sağa doğru bitirilmemiş, kırılmış kapı giriş taşı, resimli sütun ve bitirilmemiş diğer heykeller görülmekte.

Resim 35: Tepenin batı kenarındaki işlik buluntusu; kireçtaşı levhaları mimari parça ve heykel olarak çalışılmış. Soldan sağa doğru bitirilmemiş, kırılmış kapı giriş taşı, resimli sütun ve bitirilmemiş diğer heykeller görülmekte.

Prof. Dr. Tayfun Yıldırım © Telif Hakkı Korunan Eser

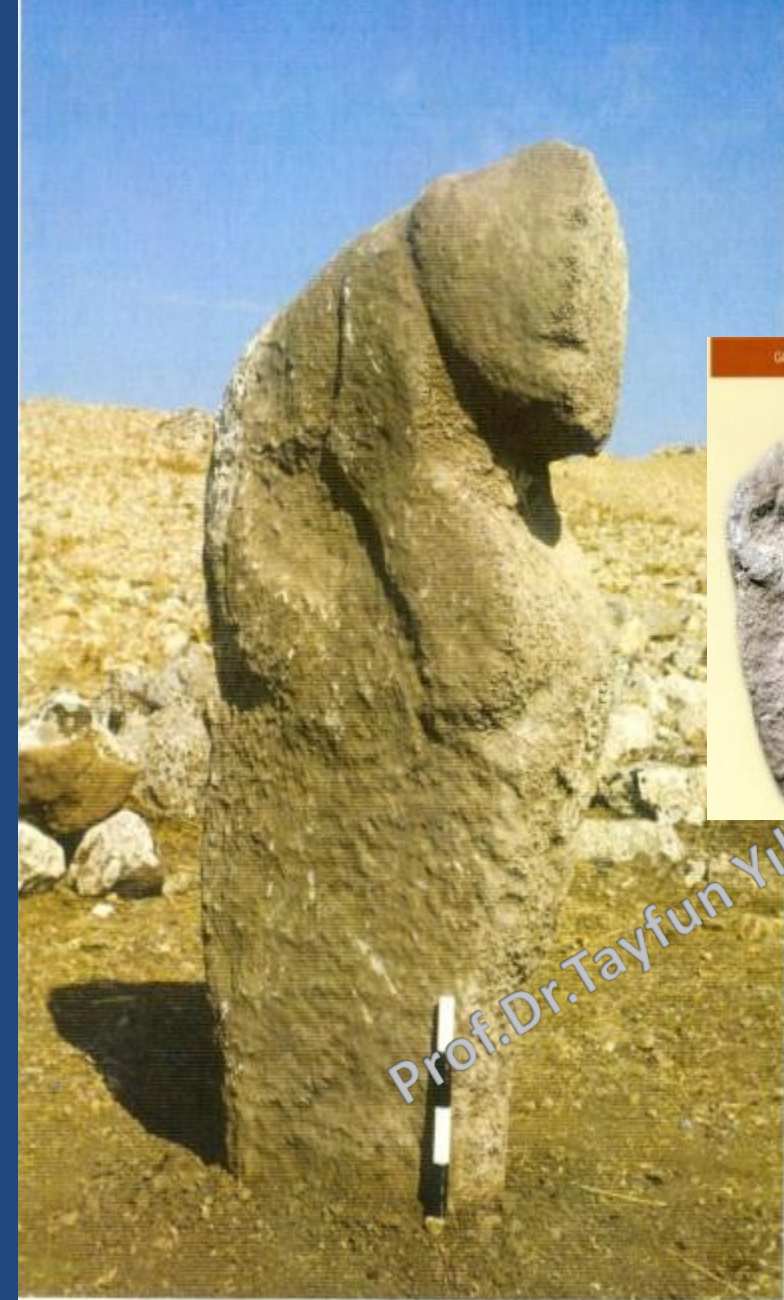
E yapısı (Kaya

Prof. Dr. Tayfun Yıldırım © Telif Hakkı Korunan Eser

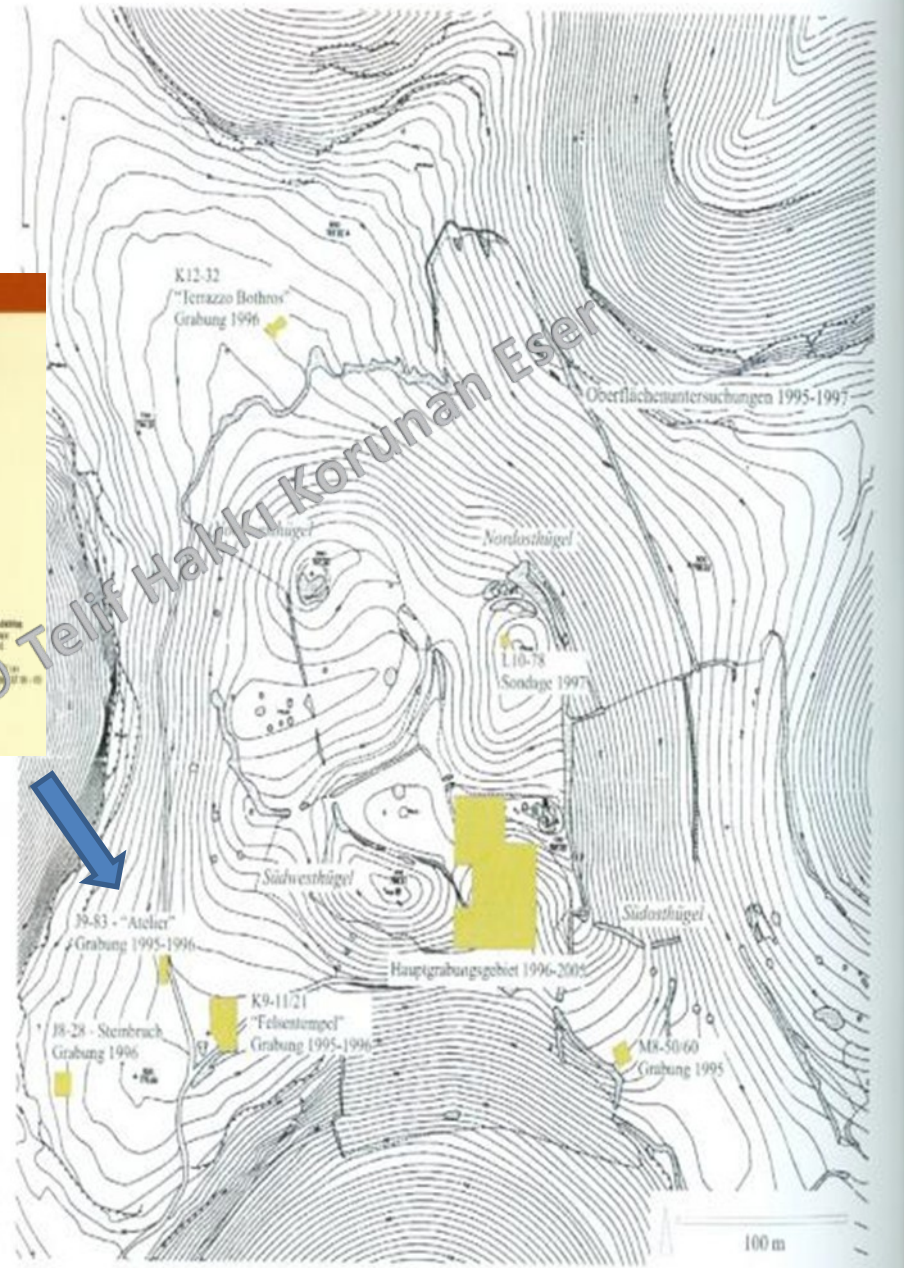
Resim 36: Göbekli Tepe'nin güneybatı platosunda yer alan kaya tabanlı duvar
kullanılan taşınakların yüzündeki derinleştirilmiş oval süzgeçler arasında
kullanılan taşınakların yüzündeki derinleştirilmiş oval süzgeçler arasında
kullanılan taşınakların yüzündeki derinleştirilmiş oval süzgeçler arasında

Prof. Dr. Tayfun Yıldırım

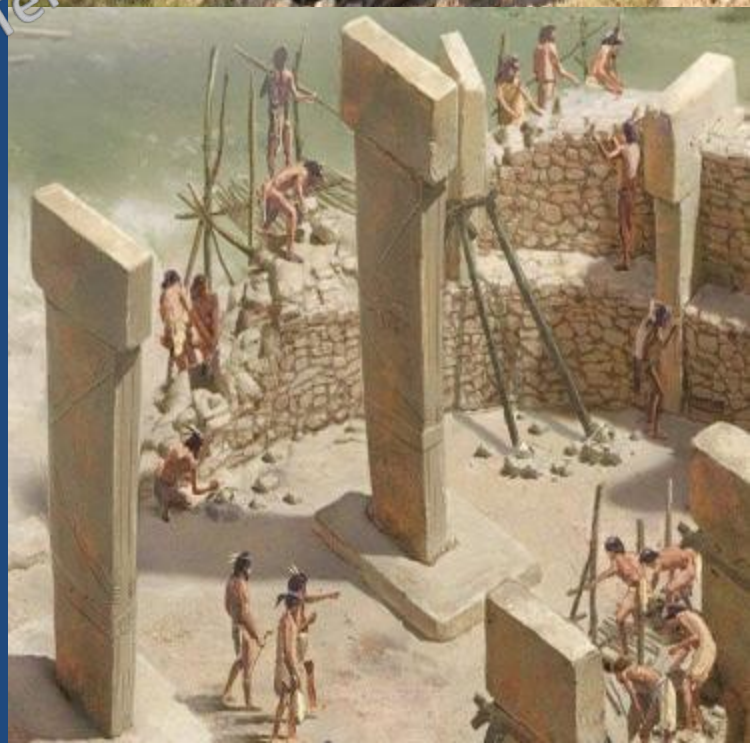
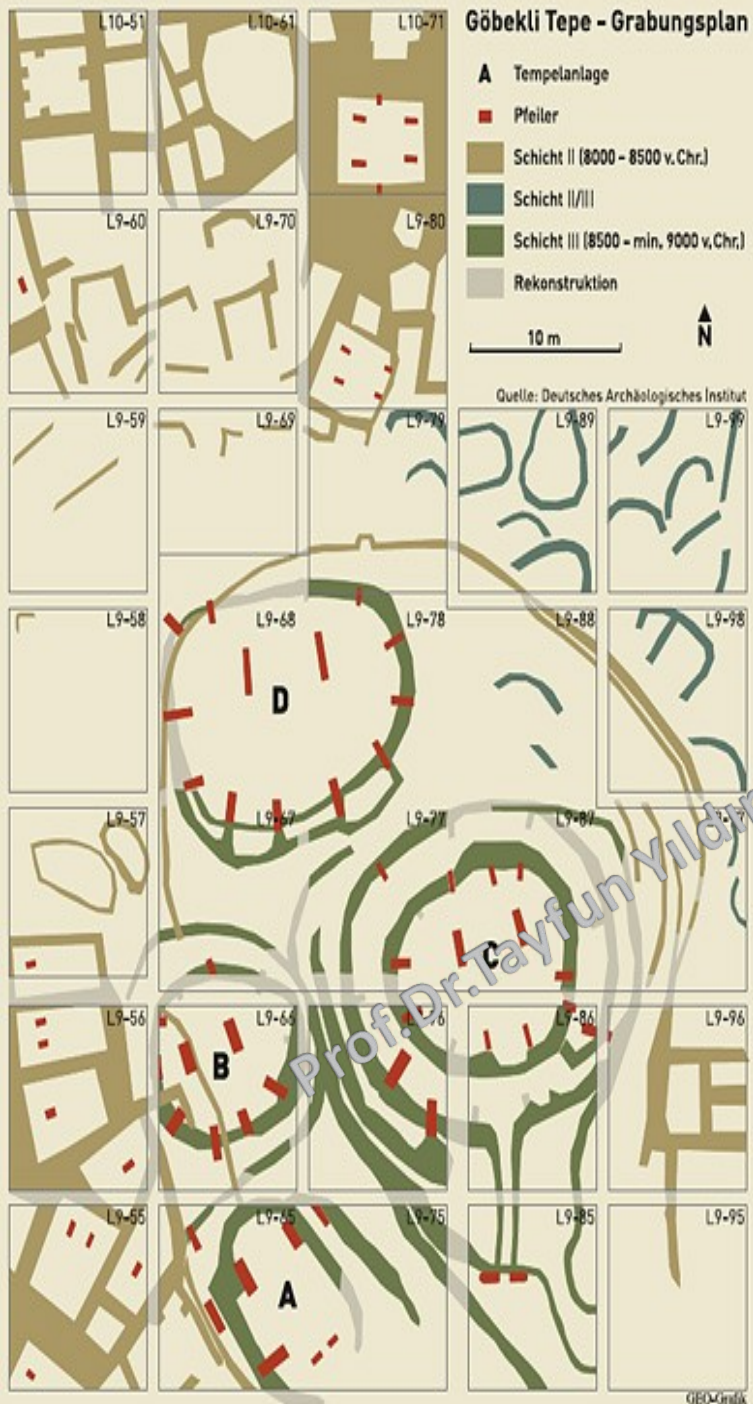
Telif Hakkı Korunmuş Eser

Resim 31: Göbekli Tepe'nin topografik planı.

Resim 37: Tepenin batı kenarındaki işlikte bulunann resimli sütun, orada dikilmiş halde bulunmuş ve daha sonra ise Urfa Müzesi'ne götürülmüştür (yüksekliği 1,20 cm).

Göbekli Tepe - Grabungsplan

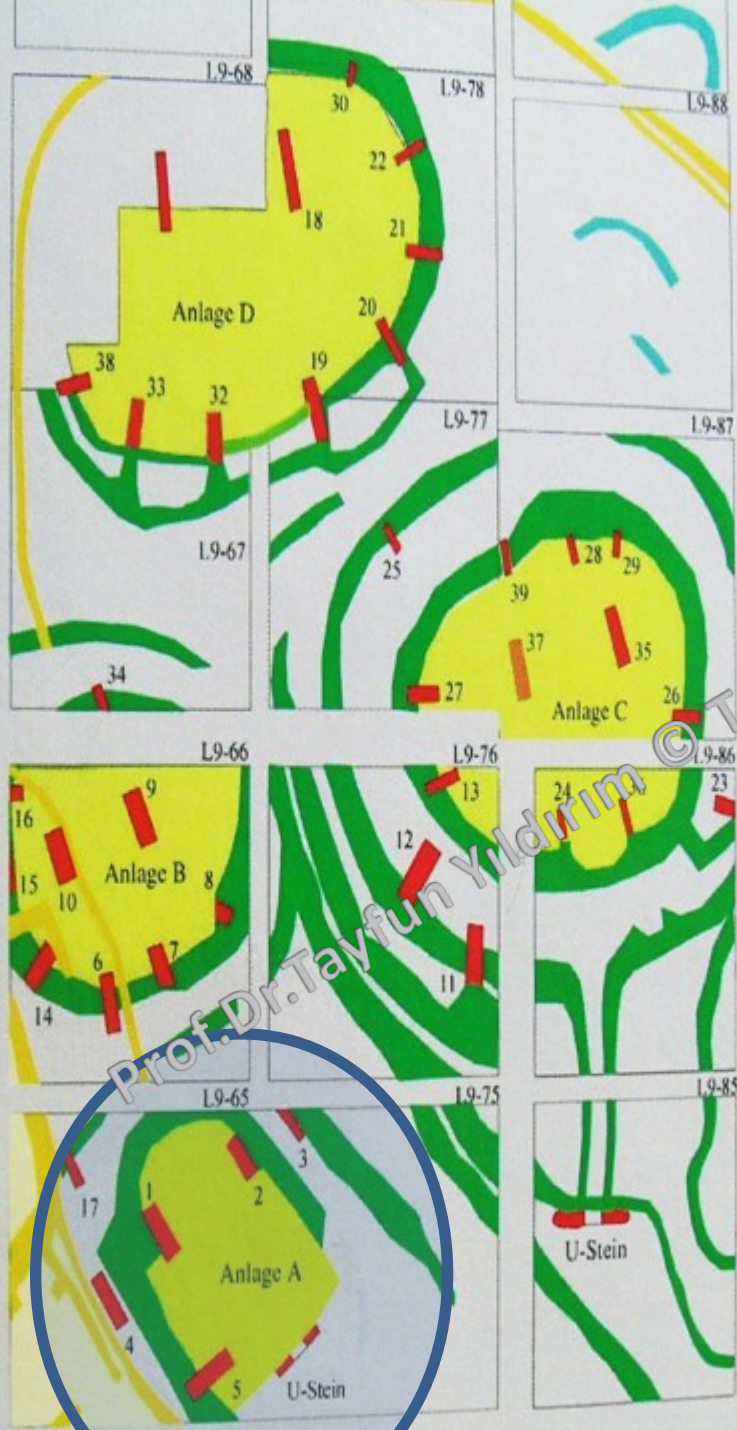

Prof. Dr. Tayfun Yıldıırım © Telif Hakkı Korunan Eser

II. ve III. yapı katlarının en belirgin ögeleri T biçimli monolit dikilitaşlar.

Mit menschenförmigen Pfeilern, die oft mit Reliefs verziert sind

A Yapısı

Ein Bergheiligtum
steinzeitlicher
Jäger zwischen
Euphrat und Tigris

Die Grabungen am
Göbekli Tepe werden
von ArchaNova
gefördert

© ArchaNova - Göbekli Tepe "Türkische prähistorische Welt"

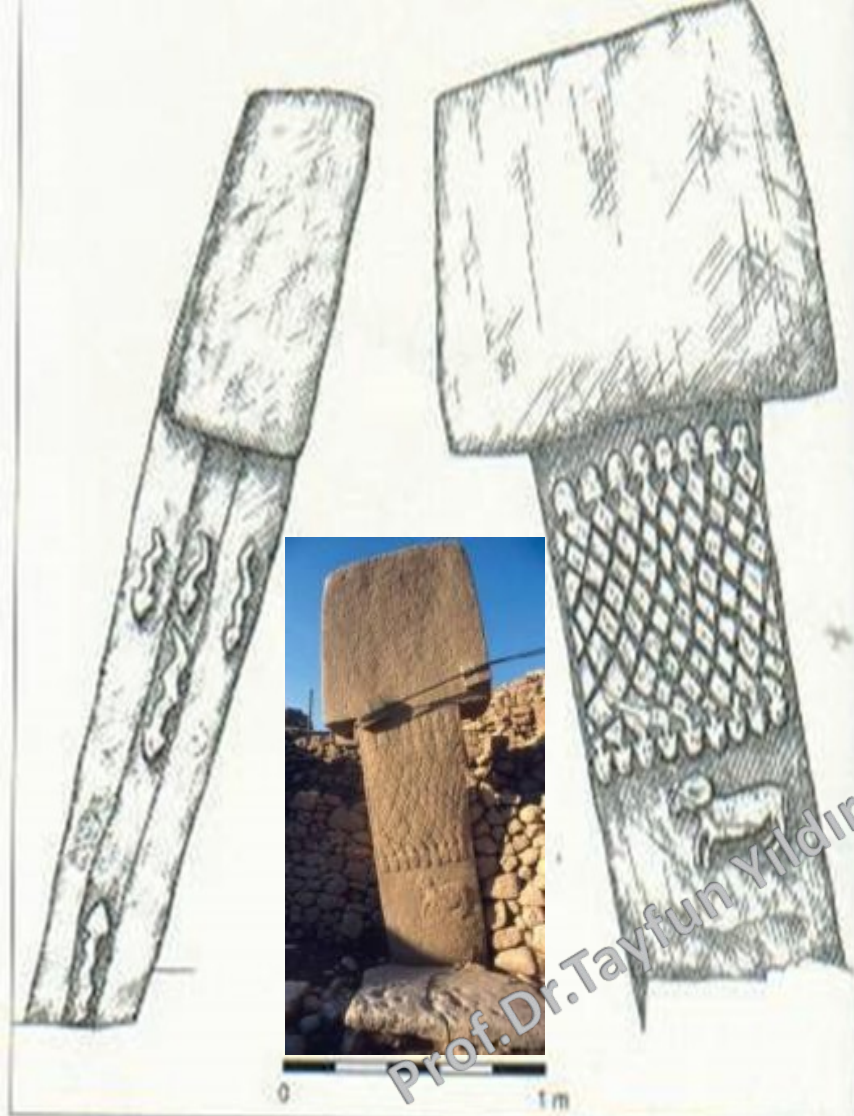

Fig. 33. Göbekli Tepe, Sculpture of a ithyphallic man

Fig. 34. Göbekli Tepe, Schlangenteilergebäude, T-Pillar 1. H. 3,15 cm.

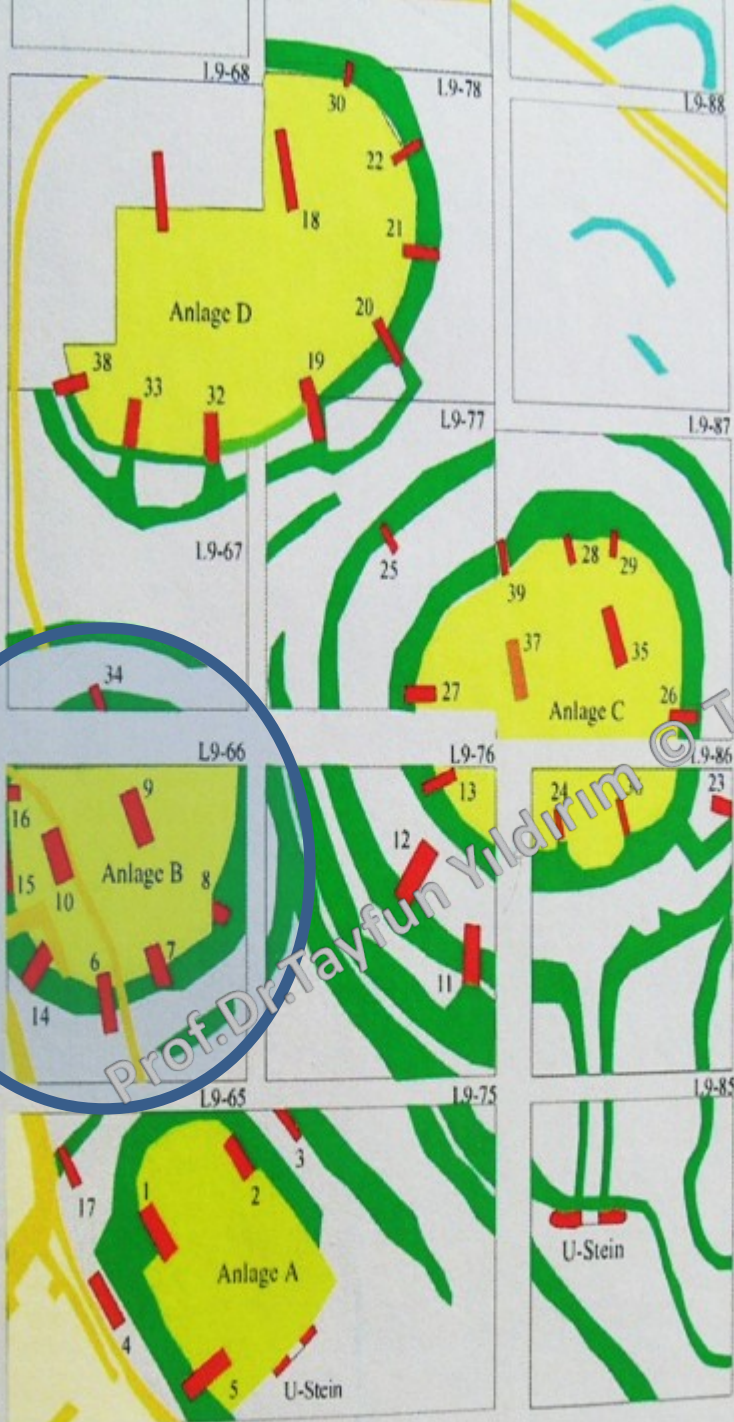

Resim 47: A Yapısı'nın batıdaki çevre duvarının içine yapılan Dikilitaş S'ye tek başına duran bir yılan kabarması. Dikilitaşın solunda görülen seki leshasından itibaren yılanın boyu yaklaşık 2 m'yi bulmaktadır.

A Yapısı, 1 nolu dikilitaş

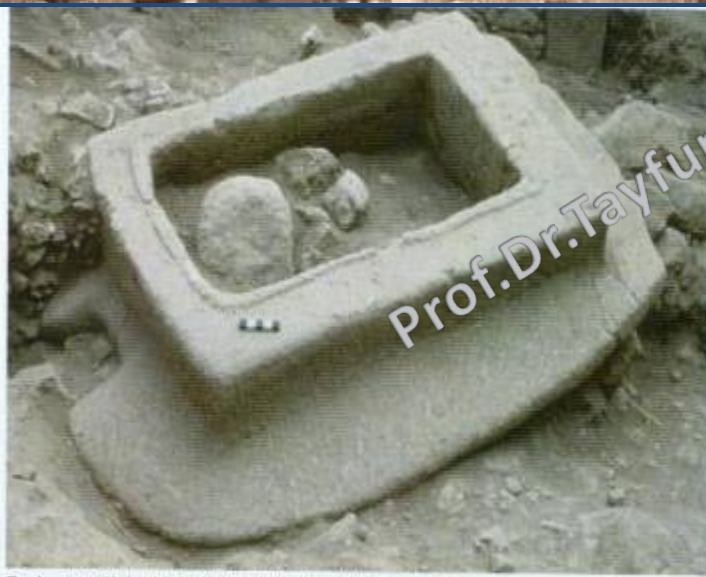
A Yapısı, 2 nolu dikilitaş

mit menschenförmigen Pfeilern, die oft mit Reliefs verziert sind

B Yapısı

Resim 34: Yaka biçimli köşeleri olan, bütün halde ele geçmiş, görkemli taş levha, B Yapısı'nın yıkıntıları arasında el geçirildi. İki kat daha büyük, ama iyi korunamamış benzeri diğer bir örnek ise güney platosunda tespit edilmiştir.

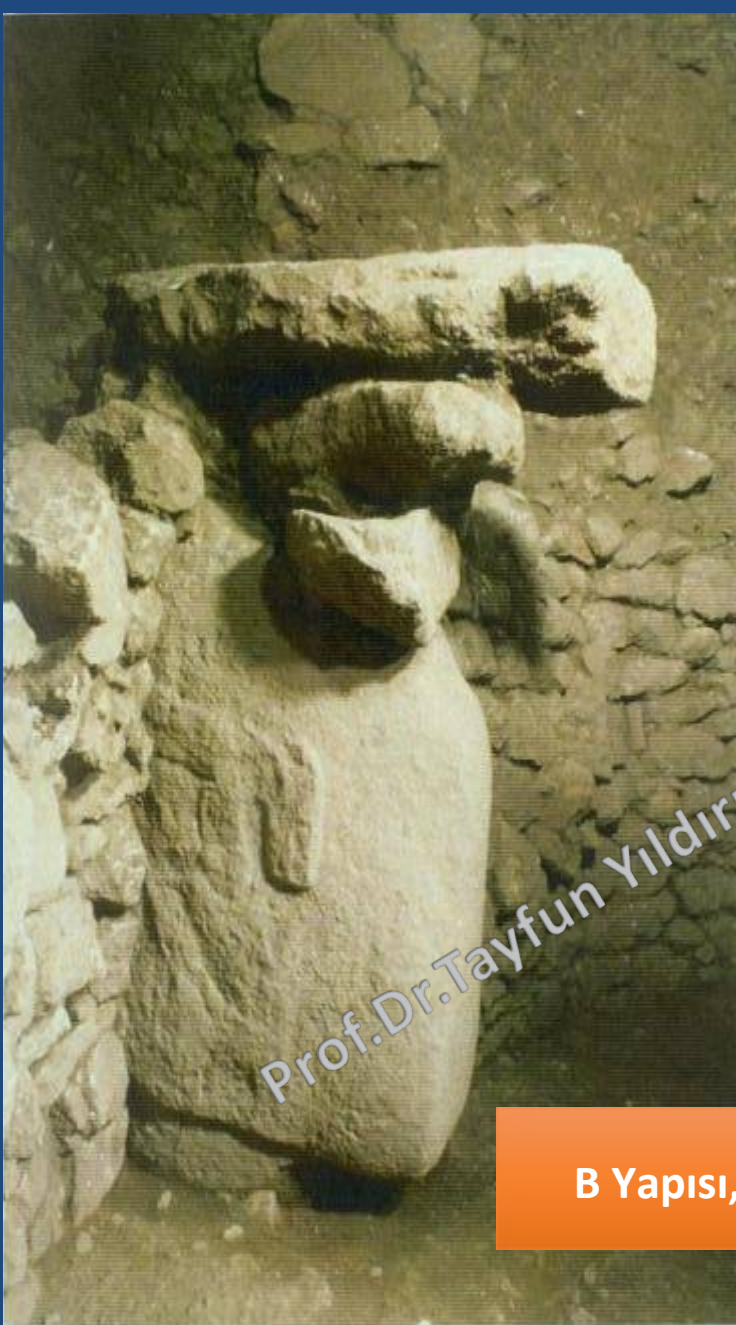

Resim 51: Dikilitaş 9'da doğal büyüklükte bir tilki kabartması görülmekte. Tilkinin önündeki terrazzo tabana, kurban kabı olarak adlandırılan bir taş kapı yerleştirilmiştir.

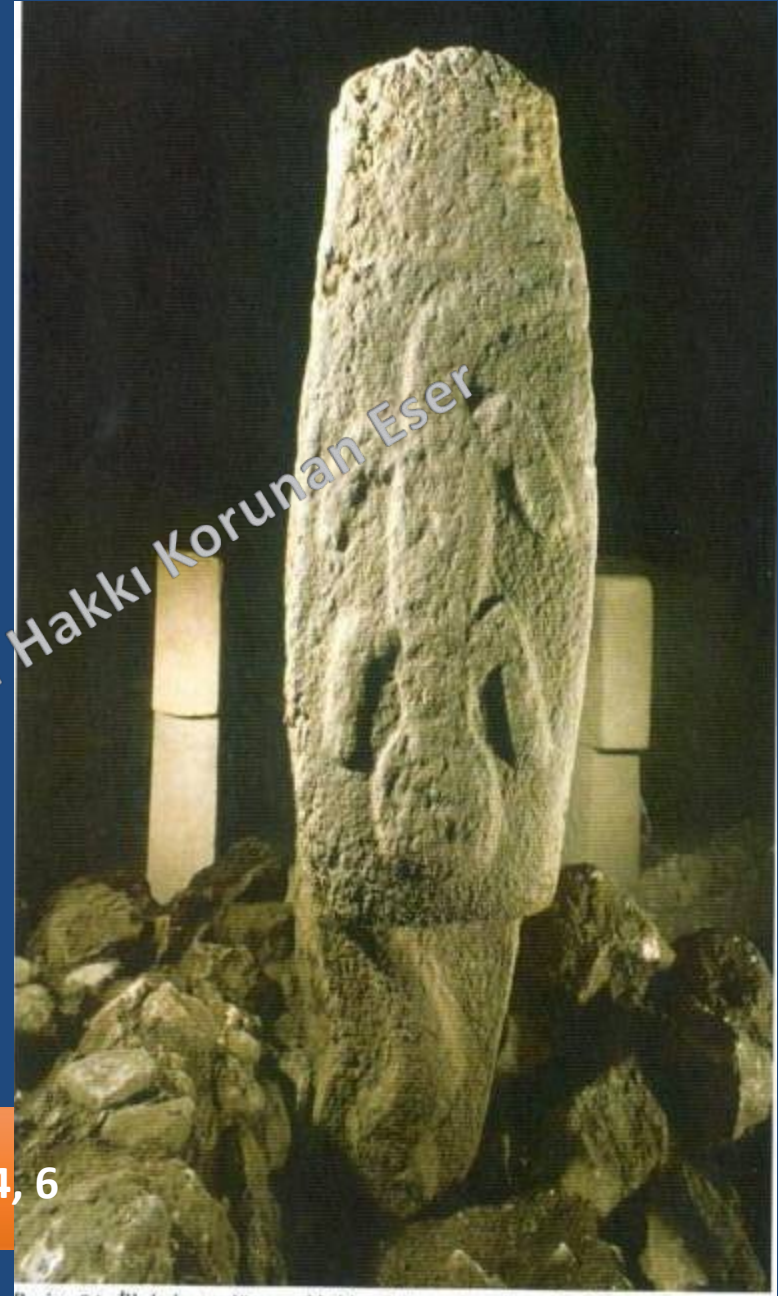
Resim 52: Dikilitaş 9'un karşısındaki Dikilitaş 10'da da bir tilki kabartması yerleştirilmekte. İki tilki de yapıya giren ziyaretçilerin üstüne atlar pozisyonundadır.

B Yapısı, dikilitaş 9, 10

Prof.Dr.Tayfun Yıldırım © Telif Hakkı Korunan Eser

B Yapısı, dikilitaş 14, 6

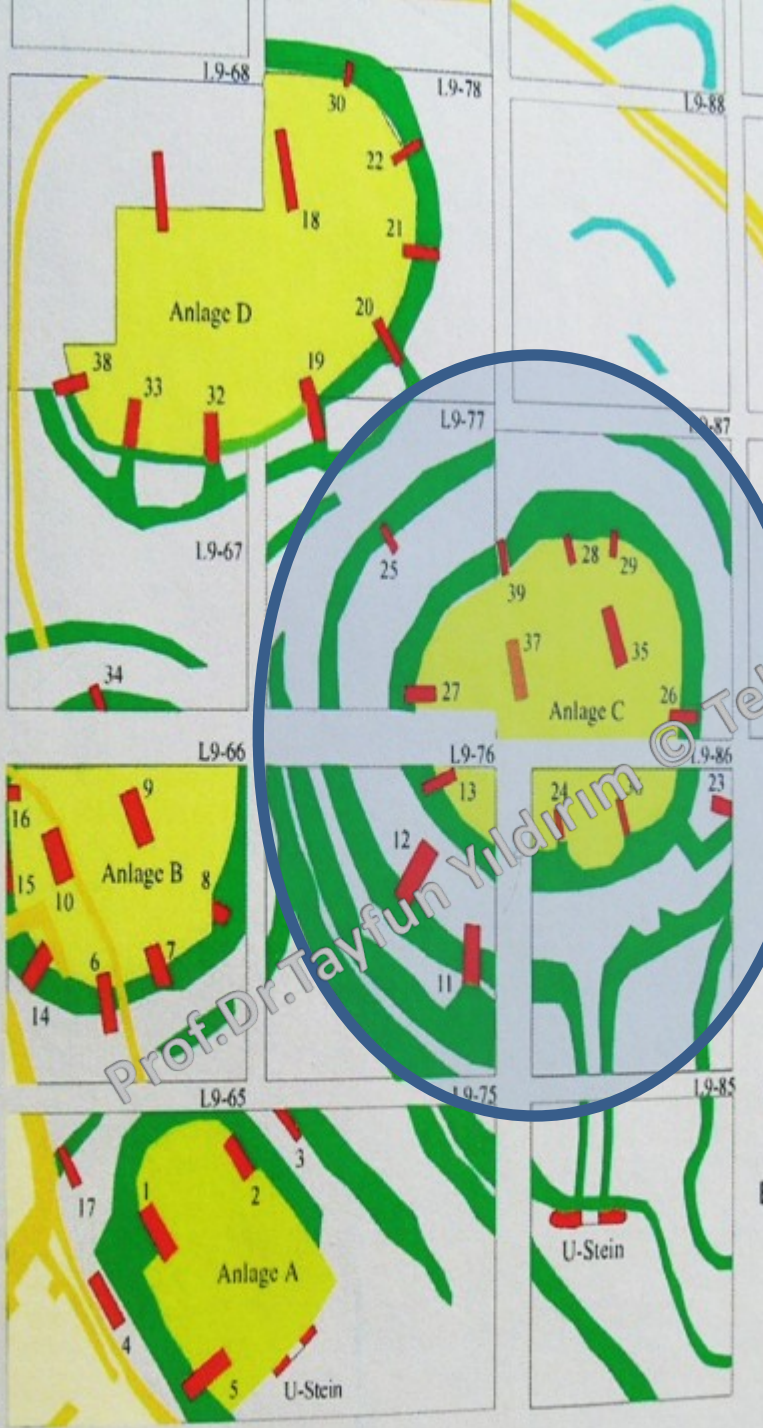

Resim 54: İlk bakışta dört ayaklı bir sürüngenı andıran bu kabartmanın, bir teopar betimi olması olasıdır. Kabartma, Dikilitaş 6'ya ait T başın arka yüzünde yer almaktadır. Bunun altındaki gövde yüzeyinde kıvrılan bir yılan seçilebilmektedir.

Resim 54: İlk bakışta dört ayaklı bir sürüngenı andıran bu kabartmanın, bir teopar betimi olması olasıdır. Kabartma, Dikilitaş 6'ya ait T başın arka yüzünde yer almaktadır. Bunun altındaki gövde yüzeyinde kıvrılan bir yılan seçilebilmektedir.

Mit menschenförmigen Pfeilern, die oft mit Reliefs verziert sind

C Yapısı

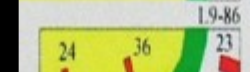
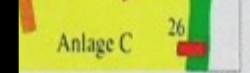
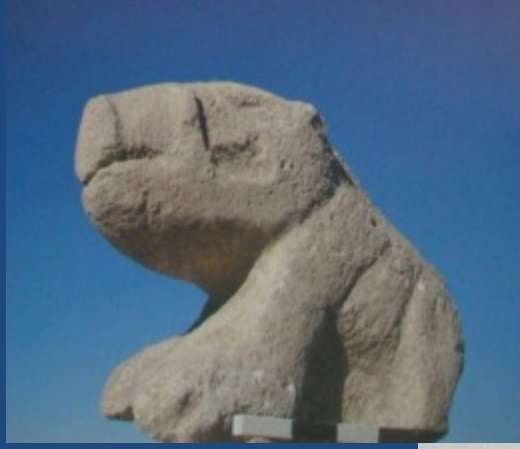

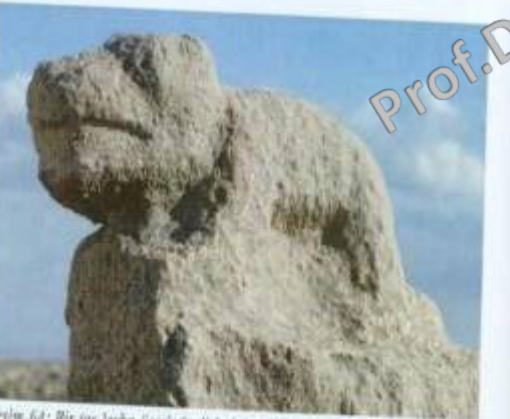
Resim 61: C Yapısı'ndaki Dikilitaş 12'de, başka erkek yaban domuzu betimlerine de rastlanmıştır: Bir tanesi dikilitaşın altında, diğeri ise gövdenin sağındadır. Dikilitaşın ön yüzünde ise, dikey duran yarınmay ile yatay şerit işareti bulunmaktadır.

Resim 62: C Yapısı'ndaki Dikilitaş 26'da şimdikiye kadar sadece bir erkek yaban domuzu kabartması bulunmuştur.

Resim 63: C Yapısı'nın güneyinde yapılan kazılarda duvarın en üst yüzeyinde ilk kez bir heykel, yitilmiş olarak değil de olasılıkla yerleştirildiği ilk konumda bulunmuştur.

Resim 64: Bir taş levha üzerinde dipleri üzerine çökmiş, yüksek olanlıkla diğerlerini gösteren yitirici bir hayvan (uzunluğu 70 cm).

C YAPISINDAKİ
DROMOSUN ÖNÜNDE
İNSUTU OLARAK
BULUNMUŞ U BİÇİMLİ
KAPI TAŞI VE
REKONSTRÜKSİYONU
YIRTICI BİR HAYVAN VE
BENZERİ

D Yapısı

Prof. Dr. Tayfun Yıldıırım © Telif Hakkı Korunan Eser